

RECHTVAARDIG EN GELIJKWAARDIG

Medezeggenschap van gepensioneerden

In de meeste gevallen hebben de gepensioneerden weinig te zeggen in hun pensioenfondsen. Dat is vreemd, omdat zij volwaardige pensioenverzekerden zijn die voor hun inkomen sterk afhankelijk zijn van deze fondsen. Op 1 mei 2002 heeft Francine Giskes een initiatiefwetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend om de medezeggenschapsrechten van gepensioneerden te versterken. Volgens het voorstel krijgen de gepensioneerden van alle ondernemings- en bedrijfstakpensioenfondsen een wettelijk recht op vertegenwoordiging in de fondsbesturen. Daarnaast krijgen de deelnemersraden meer bevoegdheden en wordt de drempel om deze raden in te stellen verlaagd.¹

DOOR FRANCINE GISKES EN ERWIN NYPELS

Het initiatiefwetsvoorstel is onder meer gebaseerd op de volgende overwegingen. De pensioenverzekering met de daarvoor betaalde premies (zowel het werknemers- als werkgeversdeel) vormen een onverbreekelijk onderdeel van de arbeidsbeloning. Als zodanig bevatten de pensioenfondsen 'uitgesteld loon' zowel van de actieve deelnemers als van de huidige gepensioneerden (en slapers). Daarom komen de gepensioneerden en slapers ten principale dezelfde medezeggenschapsrechten toe met betrekking tot deelname in de fondsbesturen en deelnemersraden als de actieve deelnemers.

Ten tweede kunnen er belangrijke belangentegenstellingen bestaan tussen werkgevers, werknemers en gepensioneerden bijvoorbeeld bij het indexeringsbeleid, toekenning van premiereducties en saneringsmaatregelen. Thans is vertegenwoordiging van werkgevers en werknemers in de fondsbesturen wettelijk verankerd. Voor het waarborgen van een afgewogen beleid is het daarom wezenlijk dat naast vertegenwoordiging van de deelbelangen van werkgevers en werknemers ook de vertegenwoordiging van het derde deelbelang, dat van gewezen deelnemers (gepensioneerden en slapers), wettelijk wordt geregeld.

Tenslotte speelt de kwestie van de medezeggenschapsrechten voor gepensioneerden al heel lang. In het bedrijfsleven werd zeventien jaar geleden door de gepensioneerden de eerste claim gelegd op bestuursdeelname. Bij de overheid gebeurde iets dergelijks al 35 jaar geleden (Raad van Toezicht ABP). In de komende jaren zullen door vele pensioenfondsen saneringsmaatregelen genomen moeten worden waarbij onder meer de realisering van de indexering van de ingegane pensioenen in het geding is. De wettelijke regeling van de gerechtvaardigde en gelijkwaardige invloed van de gepensioneerden in hun pensioenfondsen is daarom uiterst urgent.

Proces van wetgeving

Per 1 juli 1998 sloten de Stichting van de Arbeid (STAR) en het Coördinatieorgaan Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO) een Medezeggenschapsconvenant af. Voor de ondernemingspensioenfondsen was het convenant gericht op het bieden van een keuze tussen deelname van gepensioneerden in een deelnemersraad of in het fondbestuur. Voor de bedrijfstakpensioenfondsen, waarbij 75% van de gepensioneerden zijn aangesloten, werd uitsluitend gedacht aan adviserende deelnemersraden. Bij de evaluatie in juli 2001 bleek dat het convenant zeer gebrekkig was uitgevoerd.² Desalniettemin werden toen toch onderhandelingen geopend tussen de STAR en het CSO over een tweede of vernieuwd medezeggenschapsconvenant. Toen het initiatiefwetsvoorstel vorig jaar in mei werd ingediend duurden de onderhandelingen reeds tien maanden zonder resultaat. Het wetsvoorstel is ingediend omdat snelle en goede regeling van de medezeggenschapsrechten voor gepensioneerden als de zwakste partij, maatschappelijk gezien, noodzakelijk werd geacht. Hier kwam nog als argument bij dat de naleving van een convenant juridisch niet kan worden afgedwongen. Dit betekent dat bij een convenant altijd het gevaar bestaat dat de medezeggenschapsrechten voor een aantal gepensioneerden niet gerealiseerd kunnen worden.

De uitwerking van het wetsvoorstel is na het advies van de Raad van State, in december 2002, aangepast. Essentieel is evenwel dat volgens het advies van de Raad van State er voldoende redenen bestaan om nu een wettelijke verplichting in te voeren om gepensioneerden een vertegenwoordiging te geven in het bestuur van hun pensioenfondsen.

Ondanks de indiening van het initiatiefwetsvoorstel, en ondanks genoemd advies van de Raad van State, zijn de onderhandelingen over een tweede, vernieuwd, convenant doorgegaan. Ze leidden tot een ondertekening op 28 februari van dit jaar. De vraag is: hoe nu verder? Naar onze opvatting is het verantwoord en belangrijk dat 'de politiek' in de huidige situatie zijn verantwoording neemt en het begonnen proces van wetgeving voltooit.

Afwijzen

Een eerste argument voor voltooiing is dat achtereenvolgende kabinetten en verschillende politieke partijen een voorkeur hebben uitgesproken voor een nieuw convenant, maar deze voorkeur bestond alleen voor een volwaardig convenant met een wezenlijke vooruitgang van de medezeggenschap en met een groot draagvlak onder de gepensioneerden. Uit het vervolg van dit artikel blijkt dat aan deze voorwaarden niet wordt voldaan. Het was voor het CSO niet mogelijk met de STAR de vereiste afspraken te maken. Hierdoor is het noodzakelijk geworden de medezeggenschapsrechten van gepensioneerden in toereikende wetgeving vast te leggen.

Vervolgens is het nieuwe convenant vrijwel geheel gericht op het alsnog uitvoeren van het eerste convenant. Daarnaast krijgen ABP en PGGM een soort deelnemersraad en wordt het beroepsrecht van deelnemersraden enigszins uitgebreid. Maar het nieuwe convenant bevat, evenals het oude, een aantal ernstige essentiële inhoudelijke tekortkomingen. Zo ontbreekt nog steeds een algemeen geldend recht voor de gepensioneerden op vertegenwoordiging in de besturen van alle ondernemings- en bedrijfstakpensioenfondsen. Bovendien mag het CSO twee en een half jaar niet vragen om wetgeving; daarna is het CSO nog steeds niet vrij te kiezen voor zelfgewenste wetgeving.

Tenslotte heeft de Nederlandse Vereniging

van Organisaties van Gepensioneerden (NVOG) in een brief aan de Tweede Kamer en in een persbericht verklaard dat het niet mogelijk is in te stemmen met dit nieuwe convenant en dat de steun aan het convenant zal worden onthouden. Een pleidooi werd gehouden voor toereikende wetgeving zoals het initiatiefvoorstel. Bovendien heeft een tiental belangenorganisaties van gepensioneerden bij pensioenfondsen inmiddels de fracties in de Tweede Kamer nog extra laten weten dat ook zij het tweede, vernieuwde, convenant tussen STAR en CSO afwijzen en dat zij wetgeving wensen. Bij dit tiental belangenorganisaties waren er ook enkele die niet bij de NVOG zijn aangesloten. Hierdoor bleek dat de gepensioneerdenorganisaties in ons land unaniem zijn in de afwijzing van het convenant en in de keuze voor een snelle wettelijke regeling van de basisrechten op medezeggenschap van gepensioneerden. Het CSO bestaat uit vier ouderendebonden en de NVOG. De koepelorganisatie

NVOG bestaat geheel uit lidverenigingen per pensioenfonds. De NVOG is daarmee de enige lidorganisatie van het CSO die zich daadwerkelijk bezighoudt met de belangenbehartiging van gepensioneerden op pensioenfondsniveau. Als gevolg van de unanieme onthouding van steun aan het tweede convenant door de gepensioneerdenorganisaties in ons land heeft dit

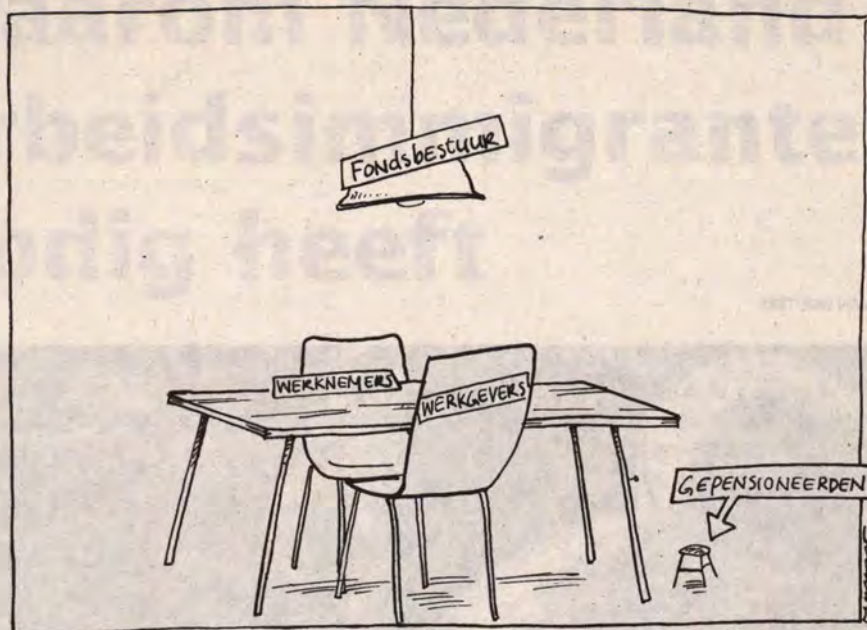
convenant geen draagvlak onder de direct betrokkenen, de gepensioneerden. Dit geldt te meer omdat ook twee groepen post-actieven van de vakbeweging met tezamen meer dan 100.000 leden, het nieuwe convenant afwijzen en voor wetgeving kiezen. Het convenant kan overigens betekenis houden voor zover het aansluit bij de nieuwe wetgeving.

Rechten vastleggen

De ouderendebonden en de NVOG zijn overigens als lidorganisaties van het CSO eensgezind in het doel: zij wensen een wettelijk geregelde medezeggenschap voor de gepensioneerden. Het CSO-standpunt werd op 6 juli 2000 in een notitie aan de SER als volgt omschreven: "De ouderenorganisaties streven naar een situatie waarin onder andere de gepensioneerden naar evenredigheid deel uitmaken van de besturen van pensioenfondsen. Daarbij geldt voor alle bestuursleden dat zij de algemene belangen van het fonds hebben

Medezeggenschap mag niet afhankelijk zijn van toevallig touwtrekken

te dienen en geen deelbelangen. In verband daarmee achten wij de instelling noodzakelijk van een orgaan, waaraan het bestuur op democratische wijze verantwoording aflegt en dat, dit bestuur, indien nodig, tot de orde kan roepen. De deelnemersraad, die behoort te bestaan uit vertegenwoordigers van actieven, slapers en gepensioneerden, kan daartoe dienen na het verkrijgen van de noodzakelijke bevoegdheden.³ De CSO-voorzitter merkte bij de ondertekening van het tweede convenant in februari van dit jaar op: "Ons uiteindelijk doel blijft de volledige medezeggenschap van gepensioneerden. Maatschappelijk loopt de pensioensector nog steeds achter op de democratische ontwikkelingen in ons land."⁴ Tijdens de hoorzitting op 24 april 2003 van de Vaste Commissie voor Sociale Zaken van de Tweede Kamer verklaarde de CSO-woordvoerder dan ook dat het CSO geen bezwaren heeft tegen het wetsvoorstel, maar dat het CSO zich gebonden acht aan het vernieuwde convenant. Dit convenant is afgesloten op grond van de veronderstelling dat het initiatiefvoorstel politiek nog niet haalbaar is.

Een en ander brengt ons tot de volgende conclusies. Het tweede convenant is afgesloten wegens een gebrek aan vertrouwen in de politiek bij een deel van de ouderen. Het convenant brengt geen wezenlijke verbetering in de medezeggenschap van gepensioneerden. Het wetsvoorstel doet dat wel. Als gevolg hiervan bestaat voor het convenant bij de organisaties van directbetrokkenen, de gepensioneerden, geen draagvlak. Ten aanzien van het principe van wetgeving bestaat bij deze organisaties daarentegen een zeer ruim draagvlak. Inhoudelijk gezien geldt dat ook voor het CSO. De medezeggenschapsrechten voor gepensioneerden mogen niet afhankelijk blijven van de toevallige resultaten van het touwtrekken tussen partijen van geheel verschillende sterkte. Deze rechten moeten vastgelegd worden door de wetgever op grond van objectieve criteria; bijvoorbeeld door aanvaarding van het initiatiefvoorstel!

Francine Giskes en Erwin Nypels zijn lid resp. oud-lid van de Tweede Kamer voor D66

Noten:

1. Voorstel van wet van het lid Giskes tot wijziging van de Pensioen- en Spaarfondsenwet (bestuursstructuur pensioenfondsen), Tweede Kamer 28354, in december 2002 medeondertekend door mevrouw V.M.C. van Geen.
2. Zie de analyses van het rapport "Evaluatie medezeggenschap gepensioneerden" van Regioplan (juli 2001) onder meer door VGV (4 augustus 2001) en NBP (9 augustus 2001).
3. CSO, notitie voor de SER inzake de herziening van de PSW, 6 juli 2000.
4. Rede uitgesproken door de CSO-voorzitter op 28 februari 2003 bij de ondertekening van het vernieuwde convenant tussen STAR en CSO.